

SUQOVUŞAN

Zəfərin ilk müjdəsi

Azadlığın təntənə günü

Üç il öncə azad edilən mühüm strateji əhəmiyyətə malik olan ərazimiz yeni inkişaf dövrünə qədəm qoyub

Vətən müharibəsindən üç il ötür. 2020-ci il sentyabrın 27-də Ermənistanın təcridatlarına cavab olaraq əks-hücum əməliyyatlarına başlayan Azərbaycan Ordusu 44 gündə torpaqlarımızın düşmən tapdığından azad edilməsinə, işğaldan qurtuluşuna nail oldu. İgid oğullarımız Azərbaycanın adını ucaldıqları kimi, Vətən uğrunda canından, qanından keçməyi bacararaq şəhadətə ucaldılar. Təbii ki, İkinci Qarabağ müharibəsi başlayandan üroyimizdəki narahatlıqla yanaşı, bir təsəllim də var idi. Cəbhədən gələn xoş xəbərləri də sevinc göz yaşları ilə qarşıladıq. Çünki 27 illik həsrətə son qoyulurdu, düşmən ordusu darmadağın edilərək əzəli torpaqlarımızdan qovulurdu.

Eyni zamanda cəbhədən gələn xəbərlər ermənilərin özəri, orduları ilə bağlı bütün məqamları yarıaraq Cəbrayıl və Füzuli rayonları istiqamətində irəliləməklə strateji yüksəkliyi və kəndləri azad edirdilər. İlk belə müjdəli xəbəri isə oktyabrın 3-ü axşam saatlarında aldıq.

Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev tvitər (indi "X") hesabında paylaşım edərək Azərbaycan Ordusunun keçmiş Madagizin (indiki Suqovuşan) Azərbaycan bayrağını qaldırdığını elan etdi. Elo həmin gün Madagizin tarixi adının bərpası ilə bağlı dövlət başçısından daha bir paylaşım gəldi. "2020-ci il oktyabrın 3-dən Madagizin tarixi adını bərpə edirik. Bundan sonra Suqovuşan adlandırılır. Qarabağ Azərbaycandır!"

Bəli, üçrəngli hilalımızın dalğalandığı, ucaldığı ilk yer işğaldan azad olmuş Suqovuşan qəsəbəsi oldu. Bununla tarixi ədalət bərpə olunmağa başladı və qarşıda üçrəngli bayrağımızın sinələrində qot edəcəyi hələ neçə-neçə şəhərlər və kəndlər var idi. Suqovuşan isə bu yolun başlanğıcı oldu.

Xatırlatma: Suqovuşan kəndi 1923-cü ildə Ağdərə rayonunun inzibati ərazisinə daxil edilərək, 1943-cü ildə şəhər tipli qəsəbə statusu alıb. 1992-ci ildə Ağdərə rayonu ləğv edildiyindən onun ərazisi Ağdam, Törtər və Kəlbəcər rayonları arasında bölüşdürüldü və Suqovuşan Törtər rayonuna birləşdirilib. Qəsəbə 1992-ci ildə Azərbaycan Ordusu tərəfindən azad ediləndə, 1994-cü ildə Ermənistan ordusunun köntülülər dəstəsi tərəfindən yenidən işğal edilir.

Bir gündə azadlığın qovuşan Suqovuşan

Suqovuşandakı döyüşləri çətin hesab etmək olardı. Çünki uzun illər ərzində möhkəmlənmiş, güclü düşmən istehkamları yer-

ləşirdi bu ərazidə. Bu baxımdan müdafiə xəttinin yarıılması növbəti uğurlu əməliyyatların başlanğıcı hesab edilirdi. Belə də oldu. Haqq, ədalət yerini tapdı. Müzəffər Sərkərdənin komandanlığı ilə rəşadətli ordumuz düşmənin keçilməz hesab etdiyi sədləri dağıdaraq irəlilədi.

Prezident İlham Əliyev də Suqovuşana səfəri zamanı bu məsələyə xüsusi diqqət cəkməmişdi: "Suqovuşan qəsəbəsinin azad edilməsi strateji nöqtəyi-nəzərdən çox böyük əhəmiyyət kəsb edirdi. Çünki bu qəsəbənin yerləşməsi müharibənin gedişində önəmli rol oynayırdı və qəsəbənin əlimizdə olması bizə gələcək əməliyyatlarımızda üstünlük təşkil edirdi. Düşmən yəqin bilirdi ki, biz bu istiqamətdən hərəkətə keçəcəyik. Talış kəndi və Suqovuşan qəsəbəsi bir gündə işğaldan azad edilmişdi. Burada çox güclü istehkamlar qurulmuşdu, bir neçə müdafiə xətti təşkil edilmişdi. Bütün strateji yüksəkliklərdə, qəsəbəyə gedən yüksəkliklərdə düşmən yerləşmişdi. Azərbaycan Ordusu böyük qəhrəmanlıq və fədakarlıq göstərərək şiddətli döyüşlər nəticəsində Talış və Suqovuşanı işğaldan azad etdi".

Suqovuşanı azad edən igidlər

Düşmənin güclü istehkamlarının, hərbi mövqelərinin məhv edilməsi doğru manevr, yüksək hazırlıq tələb edirdi. Azərbaycan Ordusu isə artıq 1990-cı illərin ordusu deyildi, müasir hərbi təchizatla təmin olunmuş, adını tarixə yazdıracaq, dünyanın ən güclüləri sırasına daxil ola biləcək əzmdə idi. Başlıcası isə, orduya güclü, möhkəm iradəyə sahib sərkərdə rəhbərlik edirdi.

Zəfər uğrunda canından keçib, şəhidlik zirvəsinə yüksələn də az olmadı. Suqovuşan qəsəbəsi və Talış kəndi ilə bərabər qüdrətli ordumuz oktyabrın 3-də Cəbrayılın Mehdi, Çaxırlı, Aşağı Maralyan, Şəyboy, Quycaq, Füzulinin Aşağı Əbdürrəhmanlı yaşayış məntəqələrini də işğaldan azad etdi.

Müharibə başa çatdıqdan sonra torpaqlarımız uğrunda döyüşən, canını fəda edən hər bir igid Prezident İlham Əliyev tərəfindən mükafatlandırıldı.

Vətən müharibəsindəki qələbə ilə əlaqədar yeni orden və medallar təsis olundu. Onlardan biri də "Suqovuşanın azad olunmasına görə" medalı idi.

Prezident İlham Əliyevin 29 dekabr 2020-ci il tarixli Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin hərbi qulluqlarının "Suqovuşanın azad olunmasına görə" medalı ilə təltif edilməsi haqqında sərəncamına uyğun olaraq, qəsəbənin azad edilməsi uğrunda aparılmış döyüş əməliyyatlarında iştirak etmiş 10647 hərbi qulluqçu bu medal ilə təltif edildi.

Dirçəliş yolu

İşğaldan azad edilmiş ərazilərimiz minalardan təmizləndikdən, dərhal yenidənqurma və bərpə işlərinə başlandı.

İndi Prezident İlham Əliyevin birbaşa nəzarəti altında işğaldan azad olunmuş bütün ərazilərdə sürətli quruculuq işləri həyata keçirilir. Bütün bunlar Böyük qayıdış proqramının qısa zamanda həyata keçirilməsi üçündür. Suqovuşanda görülən sürətli tikinti işləri də buna hesablanır.

Burada ilkin dövrdə qəsəbənin infrastrukturunun qurulması işlərinə başlandı. Belə ki, uzunluğu 28,8 kilometr olan Törtərçaylı-Suqovuşan-Talış avtomobil yolu yenidən quruldu. Qəsəbəyə Törtər yarımstansiyasından 35 kv-luq yeni elektrik verilmiş xətti çəkildi. Kənd elektrik enerjisi ilə təmin olundu. Gücü 4,8 meqavat olan "Suqovuşan-1" və gücü 3 meqavat olan "Suqovuşan-2" stansiyalarında təmir-bərpə işləri aparıldı. Ən əsası, Suqovuşan su anbarı təmir olundu. Bu su anbarının ümumi həcmi 5,86 milyon kubmetrdir. Törtərçay üzərində yerləşən anbar Törtər, Ağdərə, Goranboy, Yevlax, Bərdə, Ağdam və Ağcabədi rayonlarının suvarma suyu ilə təmin edilməsində mühüm rol oynayır.

Suqovuşan və Sərsəng su anbarları Ulu Öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 1976-cı ildə inşa edilmişdi. Bu su anbarlarının əsas məqsədi keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin inzibati hüddullarının kənarında yerləşən rayonlara - Törtər, Bərdə, Ağdam, Goranboy və digər rayonlara su vermək olub. Ermənistanın işğalından sonra bu su anbarı da ermənilərin ekoloji terroruna məruz qalırdı.

Suqovuşan qəsəbəsində quruculuq işləri davam edir. Ümumi sahəsi 2 hektardan çox olan yeni yaşayış məhəlləsinin təməli qoyulub. Məhəllədə 25-i birotaqlı, 80-i ikiotaqlı, 75-i üçotaqlı, 10-u isə dördotaqlı olmaqla ümumilikdə 190 mənzil inşa edilməsi nəzərdə tutulub. Orta məktəb əsaslı təmirdən son-

ra istifadəyə verilib. Eyni zamanda qəsəbədə su anbarının və ondan çıxan magistral su kanalının əsaslı təmiri, su anbarı boyunca yaradılan turizm infrastruktur obyektlərinin tikintisi aparılır.

İşğaldan azad olunan ərazilərdə ilk idman tədbiri

Suqovuşan işğaldan azad olunan ərazilərdə ilk idman tədbirinin baş tutduğu məkan. Gələcəkdə qəsəbədə avarçəkma yarışlarının keçirilməsi üçün lazımı bütün şərait yaradılıb. Belə ki, ötən il martın 20-də Azərbaycan Kanoe və Avarçəkma Federasiyası tərəfindən Törtər rayonunun Suqovuşan qəsəbəsində təşkil edilən ilk avarçəkma təlim-məşq toplantısının rəsmi açılış mərasimi keçirilib. Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva tədbirdə iştirak ediblər.

May ayında isə Suqovuşanda avarçəkma üzrə "Prezident kuboku-2022" turnirinin açılış mərasimi olub. Müxtəlif ölkələrdən qatılan yüzdən artıq idmançı Suqovuşan su anbarında kayak və kanoe növlərində mübarizə aparıblar.

Suqovuşanın turizm potensialı

Suqovuşan həmçinin turizm potensialı yüksək olan ərazilərimizdəndir. Elo bu baxımdan Prezident İlham Əliyevin ötən ilin mart ayında qəsəbədə Turizm İnkişaf Konsepsiyası əsasında yaradılacaq turizm kompleksinin təməlini qoymasının xüsusi əhəmiyyəti var.

Suqovuşan su anbarı ətrafında yaradılacaq kompleksdə sahilboyu gözintiləri, cığırın salınması, oturacların, söhbətgahların quraşdırılması, həmçinin turistlərə xidmət göstərəcək 40 nöqliyyat vasitəsi üçün avtomatlaşdırılmış turizm məlumat mərkəzi və ictimai işə obyektinin yaradılması nəzərdə tutulub.

Dövlət Turizm Agentliyi tərəfindən Suqovuşan qəsəbəsinin turizm resursları əsas götürülməklə, mövcud su anbarı ətrafında infrastruktur və xidmətlərin yaradılmasını, qəsəbənin rekreasiya imkanlarının artırılmasını və aktiv turizm fəaliyyətlərini özündə əks etdirən "Suqovuşan Turizm İnkişaf Konsepsiyası" sənədi hazırlanıb. Sözügedən konsepsiya sənədində qəsəbədə əsasən qısamüddətli turist səfərlərinin ehtiyaclarını qarşılayacaq turizm xidmətlərinin, su anbarı ətrafında mövcud olan turizm resurslarından istifadə edərək infrastrukturun yaradılması təklifləri öz əksini tapıb.

Bildirilib ki, Suqovuşanda turizm və ictimai işə obyektlərinin inkişafı əhalinin ehtiyaclarına uyğun xidmət sferasının yaradılmasına və inkişafına tökən verəcək. Bu isə öz növbəsində regionda turizmə yönümlü sahibkarlıq subyektlərinin sayının artmasına, kiçik biznesin və məşğulluğun genişlənməsinə imkan yaradacaq. 2040-cı ilə qədər Törtər rayonunun gözlənilən 4 faizinin turizm gözlərləri hesabına formalaşacaq proqnozlaşdırılıb ki, bunun da əsas hissəsi Suqovuşanın payına düşür. Suqovuşanda turizmin inkişafının ətraf bölgələrin iqtisadi inkişafına da birbaşa müsbət təsir göstərəcəyi proqnozlaşdırılır. Naftalardan Suqovuşana turist səfərlərinin təşkilinə əlavə biznes sahələrinin yaradılmasına, əhalinin turizmdən gəlir əldə etməsinə müsbət təsiri olacaq. Naftalan-Talış-Suqovuşan istiqamətində mövcud yol infrastrukturunun istismara verilməsi regionda turizmin inkişafı üçün mühüm hesab edilir. Sözügedən yol infrastrukturunun Naftalan turistlərinin Suqovuşana səfərinin optimallaşdırılması ilə yanaşı, Gəncə şəhərinə qısamüddətli turist səfərlərinin təşkilinə də mümkün edəcək. Yeni yolun istismara verilməsi Suqovuşanla yanaşı, ona yaxın olan ərazilərin inkişafına tökən verəcək, ərazinin "əlçatan turizm destinasiyasına" çevrilməsinə imkanlar artıracaq.

Ordumuzun şimal-şərq cəbhəsində aparıldığı mühüm əməliyyat

Hərbi ekspert Ədalət Verdiyev xatırladı ki, üç il bundan əvvəl Suqovuşan qəsəbəsi bir həftə davam edən ağır döyüşlərdən sonra erməni silahlılarından tamamilə təmizləndi və həmin gün Suqovuşanda Azərbaycan bayrağı qaldırıldı. O bildirib ki, Birinci Qarabağ müharibəsində Suqovuşan ordumuz tərəfindən işğaldan azad ediləndə, 1994-cü ilin apreldə strateji əhəmiyyətə malik su anbarı və yaşayış məntəqəsi yenidən ermənilərin nəzarətində qalıb. "Beləliklə, bu ərazi 26 il düşmən işğalında qalıb. Suqovuşanın müdafiəsi Ermənistan üçün böyük əhəmiyyət kəsb edirdi. Buna görə də həmin ərazi 6-cı müdafiə rayonu kimi qeyd edilmişdi. Burada Ermənistanın bir neçə hərbi hissəsi yerləşdirilmişdi. Azərbaycan Ordusu bu əraziləri azad edərək düşmənin 49971, 33651 nömrəli hərbi hissələrini və 77 saylı tank taborusu darmadağın etmişdi. Ermənistan ordusu Suqovuşan istiqamətində kifayət qədər ciddi itkilər məruz qalmışdı".

Oktyabrın 3-də erməni hərbi qüvvələrinin darmadağın edilməsi ilə müşayiət olunan döyüşlərdə Azərbaycan tərəfi bir neçə düş-

mən tankını qənimət götürmüşdü. Bundan başqa, ermənilərin canlı qüvvəsinin böyük hissəsi fərarilik edərək döyüş mövqelərini atıb Ağdərə istiqamətində geri çəkilməmişdi. Həmin gün ordumuz Suqovuşanla paralel olaraq Talış kəndini, Arazboyu istiqamətində isə Cəbrayıl və Füzuli rayonlarının bir neçə kəndini işğaldan azad etmişdi.

Ə.Verdiyev vurğulayıb ki, ümumilikdə bu döyüşlər Azərbaycan Ordusunun şimal-şərq cəbhəsində aparıldığı ən mühüm əməliyyatlardan biri hesab olunur.

Zəfərə aparan yolun başlanğıcı

Bizi Zəfərə aparan yolun başlanğıcı idi Suqovuşan. Neçə-neçə güclü düşmən istehkamlarını dağıtmışdı güclü ordumuz. Düşmən elo ilk günlərdən məğlub olduğunu görürdü. Ərazi erməni hərbiçiləri arasında fərarilik halları da başlamışdı.

Ərazi bütövlüyümüzün təmin edilməsi, suverenliyimiz uğrunda aparılan Vətən müharibəsinin elo ilk günündə qəhrəman əsgər və zabitlərimizin hesabına 6 kondimiz düşmən tapdığından azad edildi. "Təki Azərbaycan torpağının bir qarışı da düşməndə qalmasın" deyəndə igid oğullarımızın qanı ilə yoxluran bu torpaqlarımız hər bir azərbaycanlı üçün daha da müqəddəsləşdi.

Erməni hərbiçiləri 2016-cı il Aprel döyüşlərini yaxşı xatırlayırdı. Bilirdilər ki, Azərbaycan Ordusu artıq 4 il əvvəlkindən də qat-qat güclüdür və öz əzəli torpaqlarını qurtarmaq üçün bütün səylərini ortaya qoyacaq. Ona görə də strateji əhəmiyyəti olan Suqovuşanda möhkəm şəkildə durmağa, mübarizə aparmağa çalışırdılar. Amma bu, Azərbaycanın haqq, ədalət yolunda mübarizəsi, Vətən savaşı idi. İgidlərimiz ürəkli döyüşə atılmışdılar. Elo ilk gündən də qalibin kimliyi bəlli oldu. Qonşu ölkənin torpaqlarını işğal edib, 27 ilə yaxın müddətdə viran qoyan barbar, işğalçı Ermənistan ordusunun sonu çatmışdı. Azərbaycan Ordusu ermənilərin bütün məhəllərini darmadağın etdi.

Suqovuşanın azad olunması bu yolda igidlərimizə güc, qüvvət, ümid verdi. Onlar qəhrəmanlıq salnaməmizin ilk səhifəsini yazdılar. O gündən etibarən isə illər ərzində erməni tapdağında qalıb məhv olmuş, dağıdılmış kəndlərimiz, yaşayış məntəqələrimiz bir-bir azad olundu. Suqovuşan öz sahibinə qovuşdu.

Əbədi Zəfər izimizin ilk ünvanı olan Suqovuşan indi Prezident İlham Əliyevin nəzarəti altında dirçəlir, yenidən qurulur.

Əsmər QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"